

ธรรมาภิบาลกับความมั่นคงของชาติ GOOD GOVERNANCE AND NATIONAL SECURITY

ฐิติพรรณ ธนานันต์วานิช*

Titipan Thanananwanij*

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

*Corresponding Author E-mail: nicht7898@gmail.com

Received April 16, 2026; Revised June 8, 2026; Accepted June 19, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการนำเสนอหลักธรรมาภิบาลกับความมั่นคงของชาติ ซึ่งหลักธรรมาภิบาลเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารงานภาครัฐที่มีประสิทธิภาพและชอบธรรม โดยกำหนดให้การใช้อำนาจรัฐตั้งอยู่บนหลักนิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ซึ่งช่วยลดการใช้อำนาจโดยพลการ ลดความเหลื่อมล้ำ และลดความขัดแย้งในสังคมด้วยสันติวิธี อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างความมั่นคงของชาติในระยะยาว ความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ของภาครัฐมีบทบาทในการสร้างความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน เมื่อประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร รับรู้กระบวนการตัดสินใจ และตรวจสอบการใช้อำนาจได้อย่างเป็นธรรม จะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นต่อระบบการปกครองและเสริมสร้างเสถียรภาพของสังคม นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การติดตามตรวจสอบ และการแก้ไขปัญหาระบบราชการ ยังช่วยเพิ่มศักยภาพของรัฐในการป้องกันและรับมือกับภัยคุกคามทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ธรรมาภิบาลทางการเมืองช่วยเสริมสร้างเสถียรภาพของระบอบประชาธิปไตย ทำให้การใช้อำนาจรัฐเป็นไปอย่างชอบธรรมและได้รับการยอมรับจากประชาชน ขณะที่ธรรมาภิบาลทางเศรษฐกิจช่วยลดความเปราะบางของระบบเศรษฐกิจ ส่งเสริมความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากร และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นฐานสำคัญของความมั่นคงแห่งชาติ ส่วนธรรมาภิบาลด้านการบริหารราชการช่วยลดการทุจริตคอร์รัปชัน เพิ่มประสิทธิภาพและความคล่องตัวในการบริหารงานภาครัฐ ทำให้รัฐสามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความมั่นคงของชาติในปัจจุบันจึงมิได้จำกัดเพียงด้านการทหาร แต่ครอบคลุมมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยธรรมาภิบาลมีบทบาทสำคัญในการรักษาเอกราช อธิปไตย และคุณภาพชีวิตของประชาชน ตลอดจนส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อให้การดำเนินนโยบายด้านความมั่นคงเป็นไปอย่างบูรณาการ ยั่งยืน และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในระยะยาว

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาล, ความมั่นคง, ประเทศไทย

Abstract

This academic article presents the relationship between good governance and national security. Good governance serves as a fundamental foundation for effective and legitimate public administration by ensuring that the exercise of state power is based on the rule of law, integrity, transparency, and public accountability. These principles help prevent arbitrary exercise of power, reduce inequality, and peacefully mitigate social conflicts, thereby

contributing to long-term national security. Transparency and accountability also play crucial roles in building trust between the state and citizens. When citizens have access to information, understand decision-making processes, and can fairly scrutinize the exercise of state power, confidence in the governance system and social stability are strengthened. Furthermore, public participation in policymaking, monitoring, and addressing public issues enhances the state's capacity to prevent and respond to political, economic, social, and technological threats. Political governance strengthens democratic stability by ensuring the legitimate and publicly accepted exercise of state power, while economic governance reduces economic vulnerability, promotes equitable resource allocation, and enhances economic security as a foundation of national security. Administrative governance contributes to reducing corruption and improving the efficiency and responsiveness of public administration. Contemporary national security is therefore not limited to the military dimension but encompasses economic, social, and political dimensions. Good governance plays a vital role in safeguarding national independence and sovereignty, enhancing citizens' quality of life, and promoting collaboration among the public sector, private sector, and civil society. Such collaboration enables integrated, sustainable, and adaptive security policies capable of responding effectively to long-term societal changes.

Keywords: Good Governance, Security, Thailand

บทนำ

ชาติ ศาสน์ กษัตริย์ จะมีความมั่นคงเป็นปึกแผ่นมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับจิตสำนึกในความเป็นคนไทยของทุกคน ในฐานะที่เราเป็นพลเมืองคนหนึ่งของชาติ คงปฏิเสธไม่ได้ว่าบ้านเมืองของเราในขณะนี้กำลังประสบปัญหา “วิกฤตความมั่นคง” ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะเหตุการณ์ความขัดแย้งทางความคิดและความไม่สงบที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในประเทศไทย ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างรุนแรง จนเกิดการสูญเสียชีวิตและการบาดเจ็บของประชาชนและทหารจำนวนมาก อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ในประวัติศาสตร์การเมืองไทย เหตุการณ์ดังกล่าวถือเป็นบทเรียนสำคัญของชาติ ถึงเวลาแล้วที่คนไทยทุกคนควรหันมาร่วมมือกัน เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติ เพราะความมั่นคงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อทุกคนร่วมกันพิทักษ์รักษา ปกป้อง และหวงแหนชาติ ศาสน์ กษัตริย์ การสร้างความมั่นคงจึงมิใช่หน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หากแต่เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่จะร่วมกันรักษาแผ่นดินไทยไว้ให้แก่อนุชนรุ่นหลัง อันจะนำไปสู่ความเป็นปึกแผ่นของชาติ และก่อให้เกิดความมั่นคงอย่างยั่งยืนในที่สุด (เกษภา มีบุญลือ, 2553)

แนวคิดเรื่องหลักธรรมาภิบาลได้มีการกล่าวถึงแนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลเป็นครั้งแรกโดยธนาคารโลก ในปี พ.ศ. 2532 จากรายงานเรื่อง Sub-Saharan Africa: From Crisis to Sustainable Growth ซึ่งนับเป็นเอกสารสำคัญในช่วงเริ่มต้นที่ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของธรรมาภิบาลต่อการฟื้นตัวและการพัฒนาเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ในระยะต่อมาธนาคารโลกยังมิได้ผลักดันแนวคิดดังกล่าวให้ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายเท่าที่ควร ขณะที่องค์กรระหว่างประเทศบางแห่งได้นำแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้อย่างจริงจัง และทำหน้าที่เป็นผู้ขับเคลื่อนสำคัญในการสร้างความเข้าใจร่วมกันในระดับสากลว่า ระบบการบริหารจัดการภาครัฐที่ดีควบคู่กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืนเป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ ทั้งนี้ กลไกการบริหารภาครัฐที่มีคุณภาพถือเป็นฐานรากที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของคนในสังคมโดยรวม นอกจากนี้ นักวิชาการด้าน

พระพุทธศาสนายังได้เสนอทัศนะที่น่าสนใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล โดยมองว่าเป็นรูปแบบของการบริหารจัดการเชิงบูรณาการที่ผู้นำองค์กรหรือผู้บริหารสูงสุดมีบทบาทสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรทางศาสนา หรือองค์กรสาธารณะอื่น ๆ หากต้องการให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องยึดหลักการบริหารและการปกครองที่ดี หรือที่เรียกว่า ธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นแกนหลัก (พระราชญานวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคโล), 2552)

สำหรับความสำคัญของธรรมาภิบาลกับความมั่นคงของชาตินั้น นาย Kofi Annan อดีตเลขาธิการสหประชาชาติได้กล่าวไว้ว่า “เราไม่สามารถเข้าใจความมั่นคงเฉพาะที่เป็นประเด็นทางทหารเท่านั้น หากแต่จะต้องรวมเอาประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจ ความเป็นธรรมทางสังคม การปกป้องสิ่งแวดล้อม กระบวนการประชาธิปไตย การลดอาวุธ และการเคารพสิทธิมนุษยชน และหลักกฎหมายเข้าไว้ด้วย” (เอกชัย ศรีวิลาศ, ม.ป.ป.) สอดคล้องกัน ธรรมาภิบาลในงานด้านความมั่นคงเป็นมิติหนึ่งแนวคิดธรรมาภิบาล โดย Security Sector Governance นั้นจะเป็นแนวคิดในระดับรัฐ-ชาติ ส่วน Security Governance จะเป็นแนวคิดในระดับโลก หรือสากล หรือระดับภูมิภาค แนวคิดของธรรมาภิบาลในงานด้านความมั่นคง มีการใช้ควบคู่ไปกับคำว่า Security Sector Reform (SSR) และนิยมใช้ในภาษาไทยคือ “การปฏิรูปในงานด้านความมั่นคง” สาเหตุที่ความคิดนี้เริ่มแพร่หลายเกิดจาก ประเทศหรือรัฐที่เกิดขึ้นใหม่หลังยุติสงครามเย็น กำลังก่อร่างสร้างรัฐไม่สามารถสร้างโดยตัวเองได้ง่าย รัฐยังไม่มีคามเข้มแข็ง อาจถูกแทรกแซงจากภายนอก หรือปัญหาความขัดแย้งภายใน ทำให้ประเทศที่มีพลังอำนาจสูงกว่าต้องเข้ามาช่วยจัดการ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติตนเอง ทำให้มีการผลักดันแนวความคิดเรื่อง ธรรมาภิบาลในงานด้านความมั่นคง และ การปฏิรูปในงานด้านความมั่นคง เพื่อเข้ามาช่วยจัดการหรือสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในรัฐ (เอกชัย ศรีวิลาศ, ม.ป.ป.)

ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยังได้ให้ความสำคัญในเรื่องของธรรมาภิบาลอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพลเมืองให้สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารประเทศ หนึ่งในองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลที่สำคัญ คือ หลักความผิตชอบที่ต้องคำนึงถึงประเด็นความรับผิดชอบต่าง ๆ อย่างครอบคลุม อาทิ ความรับผิดชอบจากภาระหน้าที่ กฎหมาย ความรับผิดชอบทางวิชาชีพ ความรับผิดชอบทางการเมือง และจิตสำนึกต่อการรับผิดชอบ ต่อหน้าที่และผลของการกระทำ เพื่อให้เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม ธรรมาภิบาลและความรับผิดชอบทางสังคมมีผลกระทบต่อบริบทภาครัฐ เอกชน และประชาสังคมเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังมีบทบาทในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ทุกภาคส่วนควรให้ความตระหนักถึงการเปิดเผยข้อมูลที่ตรงไปตรงมา และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจในกิจกรรมสาธารณะ รวมถึงการให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายเพื่อสร้างบรรทัดฐานที่ดีของธรรมาภิบาลให้กับสังคม อันนำไปสู่ความเข้มแข็งในการป้องกันปัญหาการทุจริตได้ (วรธา มงคลสืบสกุล, 2568)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นบทความวิชาการเกี่ยวกับ “ธรรมาภิบาลกับความมั่นคงของชาติ” จะเป็นการนำเสนอข้อมูลให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของธรรมาภิบาลกับความมั่นคงของชาติ ทั้งนี้บทความฉบับนี้อาจมีข้อจำกัดในเรื่องของข้อมูลที่ไม่ครอบคลุมทุกด้าน แต่หวังว่าบทความนี้จะเป็ประโยชน์อันเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยและการเสริมสร้างคุณธรรมให้สังคมตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลต่อไปในอนาคต

แนวคิดธรรมาภิบาลและองค์ประกอบหลัก

แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล

แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองที่ดีหรือที่เรียกกันว่า Good Governance หรือธรรมาภิบาล ไม่ใช่เรื่องใหม่แต่เป็นการสะสมความรู้ที่เป็นวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันในบ้านเมืองและสังคมอย่างมีความสุข สามารถประสานประโยชน์และคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี และสังคมที่มีการพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2543)

ธนาคารโลกเป็นผู้ริเริ่มหยิบยกประเด็นเกี่ยวกับธรรมาภิบาลดังกล่าวขึ้นมา แต่การผลักดันให้แนวคิดนี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางยังไม่เด่นชัดนักในระยะแรก ต่อมา องค์การระหว่างประเทศบางแห่งได้เข้ามา มีบทบาทสำคัญในการนำแนวคิดธรรมาภิบาลไปประยุกต์ใช้อย่างจริงจัง พร้อมทั้งทำหน้าที่เป็นแกนนำในการขับเคลื่อนและสร้างความเข้าใจร่วมกันในระดับนานาชาติว่า ระบบการบริหารภาครัฐที่มีคุณภาพควบคู่กับการพัฒนามนุษย์อย่างยั่งยืนเป็นองค์ประกอบที่ไม่อาจแยกจากกันได้ โดยเฉพาะองค์การพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) ซึ่งได้ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดดังกล่าวอย่างเป็นระบบ และอธิบายรายละเอียดไว้ในเอกสารเชิงนโยบายเรื่อง Governance for Sustainable Human Development อันเป็นฐานสำคัญในการขยายความหมายและบทบาทของธรรมาภิบาลในบริบทการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความหมายของหลักธรรมาภิบาล

นักวิชาการทางพระพุทธศาสนาได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาลไว้ในประเด็นว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับการบริหารจัดการสังคม โดยอธิบายว่าธรรมาภิบาลสามารถพิจารณาได้จาก องค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ประการแรก คือ ธรรมาภิบาลด้านเศรษฐกิจหรือภาคธุรกิจ (Economic Good Governance) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงระบบเศรษฐกิจที่ขาดความโปร่งใสและความรอบคอบ ดังเช่นวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2540 ที่ชี้ให้เห็นถึงความบกพร่องในด้านนี้ ประการที่สอง คือ ธรรมาภิบาลทางการเมือง (Political Good Governance) อันเกี่ยวข้องกับเสถียรภาพทางการเมืองและความต่อเนื่องของการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญ ซึ่งหากขาดความชัดเจนและสม่ำเสมอ ย่อมสะท้อนถึงปัญหาด้านธรรมาภิบาลทางการเมือง และประการสุดท้าย คือ ธรรมาภิบาลด้านการบริหารราชการ (Bureaucratic Good Governance) ที่มักเผชิญกับอุปสรรคจากปัญหาการทุจริตและการใช้อำนาจโดยมิชอบ อันเป็นปัญหาที่ปรากฏให้เห็นอยู่เสมอในกระบวนการพัฒนาประเทศ องค์ประกอบทั้งสามประการดังกล่าวล้วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจและการใช้อำนาจอย่างเหมาะสมซึ่งจะนำไปสู่การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ ทั้งนี้ การจะถือว่าเป็นธรรมาภิบาลอย่างแท้จริง จำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมเป็นพื้นฐานประกอบการตัดสินใจ และการสั่งการ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549)

นอกจากนี้ ในหนังสือเรื่อง หลักธรรมาภิบาลและประมุขศิลป์ ยังได้กล่าวถึงการบริหารองค์กรในลักษณะบูรณาการ โดยเน้นบทบาทของผู้บริหารสูงสุดหรือผู้นำนองค์กร ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรทางศาสนา หรือองค์กรสาธารณะอื่น ๆ ว่าหากต้องการให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องยึดหลักการบริหารและการปกครองที่ดี ซึ่งสามารถสรุปรวมได้ภายใต้กรอบแนวคิดที่เรียกว่า “หลักธรรมาภิบาล” (พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), 2552)

Good Governance เป็นการปกครองที่ดีโดยรัฐและรัฐบาลเป็นด้านหลัก รัฐและรัฐบาลมีระบบและการใช้กฎหมายที่ยุติธรรมมีความรับผิดชอบเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม มีความโปร่งใส มีความคงเส้นคงวาสามารถตรวจสอบได้ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2541)

ธรรมาภิบาล คือ วิธีที่จะทำให้รัฐกับประชามรัฐกับสังคมหรือรัฐกับชุมชนนั้นมีรูปแบบความสัมพันธ์ มีการปฏิบัติต่อกันอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อจะให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศและประชาชน (ประมวล รุจนเสรี, 2542)

ธรรมาภิบาล หมายถึง ระบบโครงสร้างและกระบวนการต่าง ๆ ที่วางกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่าง เศรษฐกิจการเมืองและสังคมของประเทศเพื่อที่ภาคต่าง ๆ ของสังคมจะพัฒนาและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2542)

ธรรมาภิบาลเป็นการบริหารการปกครองที่มีการจัดสรรและบริหารจัดการทรัพยากรในการตอบสนอง ต่อปัญหาของประชาชนได้เป็นอย่างดีโดยการบริหารการปกครองที่ดีนั้นจะมีลักษณะการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation) โปร่งใส (transparency) เสมอภาค (Equity) ประสิทธิภาพ (Effectiveness) เป็นธรรม (Rule of law) และรับผิดชอบต่อประชาชน (Responsiveness)

หนังสือเรื่อง ธรรมาภิบาลกับสังคมไทย ได้อธิบายความหมายของธรรมาภิบาลหรือ Good Governance ไว้ในประเด็นหนึ่งว่า เป็นกระบวนการบริหารและจัดสรรทรัพยากรทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ โดยเน้นการบูรณาการบทบาทของภาคส่วนหลักในสังคม 3 ภาค ได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม ให้ทำงานประสานและเกื้อหนุนซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ ความร่วมมือดังกล่าวจะช่วยสร้างความเชื่อมโยงอย่างเหมาะสมระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ส่งผลให้สังคมสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข อีกทั้งเอื้อต่อการใช้อำนาจในการพัฒนาประเทศให้เป็นไปอย่าง มีเสถียรภาพ มั่นคง และยั่งยืน (ปัญญา ฉายะจินตวงศ์ และรัชณี ภูตระกูล, 2544)

องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี สามารถอธิบายได้ว่าเป็นกระบวนการและวิธีดำเนินงาน ของกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสถาบันหรือองค์กร ตั้งแต่องานที่แต่ละบุคคลรับผิดชอบ งานที่ได้รับมอบหมาย ไปจนถึงการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ซึ่งทุกขั้นตอนจำเป็นต้องยึดถือหลักธรรมาภิบาลเป็นแนวทางในการ ปฏิบัติ โดยสถาบันราชประชาสมาสัย (2549) ได้เสนอหลักสำคัญไว้ 6 ประการ ได้แก่

ประการแรก หลักนิติธรรม หมายถึง การเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ อย่างเคร่งครัด ไม่ฝ่าฝืนโดยเจตนาหรือหลีกเลี่ยงด้วยความไม่รู้ ดังนั้น ก่อนลงมือปฏิบัติงานควรตรวจสอบ ให้แน่ชัดว่าไม่ขัดต่อกฎหมายหรือหลักเกณฑ์ที่กำหนด

ประการที่สอง หลักคุณธรรม ครอบคลุมคุณค่าทางจริยธรรมหลายด้าน เช่น ความเมตตา การกระทำ ที่ถูกต้องครบถ้วนตามหลักจริยธรรม ความกตัญญูรู้คุณ ตลอดจนหิริและโอตตัปปะ คือความละอายและความเกรงกลัวต่อการกระทำผิด ซึ่งคุณธรรมเหล่านี้ช่วยส่งเสริมคุณค่าความเป็นมนุษย์และสร้างการยอมรับ จากสังคม

ประการที่สาม หลักความโปร่งใส คือการดำเนินงานที่เปิดเผยม ตรวจสอบได้ และสามารถชี้แจงเหตุผล หรือข้อสงสัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจความรับผิดชอบได้อย่างชัดเจน

ประการที่สี่ หลักการมีส่วนร่วม เน้นให้บุคลากรตระหนักถึงบทบาทของตนในฐานะสมาชิกขององค์กร ไม่เพียงทำหน้าที่ตามความรับผิดชอบเท่านั้น แต่ยังต้องร่วมมือในกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์กร รวมถึง กล้าเสนอแนะหรือทักท้วงเมื่อพบสิ่งที่ไม่เหมาะสม

ประการที่ห้า หลักความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึงการร่วมกันรับผิดชอบต่อผลของงาน ไม่ว่าจะเป็นงาน ส่วนบุคคล งานกลุ่ม หรือผลงานในนามองค์กร หากผลลัพธ์เป็นไปในทางที่ดีควรพัฒนาต่อยอดให้ดียิ่งขึ้น และหากเกิดข้อผิดพลาดต้องร่วมกันแก้ไขอย่างจริงจัง ไม่เพิกเฉย

ประการที่หก หลักความคุ้มค่า พิจารณาทั้งผลที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมว่า ผลงานที่เกิดขึ้นให้ประโยชน์คุ้มค่ากับทรัพยากรที่ใช้ไปหรือไม่ หากแม้จะปฏิบัติตามหลักการทั้งห้าประการแล้ว แต่ยังไม่เกิดความคุ้มค่า ก็ควรทบทวนและปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

โดยสรุป ธรรมนูญเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคสังคม และประชาชน เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส เป็นธรรม และสามารถตรวจสอบได้ อันจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจของประชาชนต่อรัฐ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของเสถียรภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมสำหรับหลักธรรมนูญทั้ง 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม และหลักความคุ้มค่า ล้วนมีบทบาทในการลดความขัดแย้ง ป้องกันการทุจริตและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารประเทศ ส่งผลให้รัฐสามารถรับมือกับปัญหาและภัยคุกคามในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน ดังนั้น การยึดหลักธรรมนูญจึงไม่เพียงช่วยพัฒนาการบริหารภาครัฐเท่านั้น แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความมั่นคงของชาติและคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชนในระยะยาว

ความหมายและมิติของความมั่นคงของชาติ

ในความหมายทั่วไป ความมั่นคงแห่งชาติหมายถึงความอยู่รอดปลอดภัยของประเทศควบคู่กับความเจริญก้าวหน้า ตลอดจนความเป็นเอกภาพและความแข็งแกร่งของชาติ ที่สามารถรับมือกับสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การที่ประเทศจะมีความมั่นคงและปลอดภัยได้ จำเป็นต้องลดหรือขจัดภัยคุกคามในทุกรูปแบบ (เจษฎา มีบุญลือ, 2553)

สำหรับความหมายในเชิงเฉพาะ ความมั่นคงแห่งชาติหมายถึงการธำรงรักษาเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดน ควบคู่กับการคุ้มครองสวัสดิภาพของประชาชน การดำรงอยู่ของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และการได้รับการยอมรับจากประชาคมระหว่างประเทศ อีกนัยหนึ่ง ความมั่นคงของชาติสามารถอธิบายได้ผ่านเสาหลัก 3 ประการ ได้แก่ ชาติ ซึ่งมีประชาชนเป็นพื้นฐานสำคัญและต้องได้รับการเสริมสร้างให้เกิดความสามัคคีและจิตสำนึกที่ดี ศาสนา ซึ่งเป็นศูนย์รวมศรัทธาที่หล่อหลอมความเป็นปึกแผ่นของสังคม และพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจและความจงรักภักดีของประชาชนไทยทั้งชาติ (เจษฎา มีบุญลือ, 2553)

พระราชบัญญัติสภาความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2559 (2559) บัญญัติว่า ภาวะที่ประเทศปลอดภัยจากภัยคุกคามต่อเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขต สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ ความปลอดภัยของประชาชน การดำรงชีวิตโดยปกติสุขของประชาชน หรือที่กระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติหรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งความพร้อมของประเทศที่จะเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ อันเกิดจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ

ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) (2561) ให้ความสำคัญกับการมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยและการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศในทุกระดับ ทั้งระดับประเทศ สังคม ชุมชน ครัวเรือน และปัจเจกบุคคล และมีความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งมิติทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและการเมือง

ในนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2566-2570) ได้กำหนดความมั่นคงแห่งชาติและผลประโยชน์แห่งชาติ รวม 13 นโยบายและแผนความมั่นคง ดังนี้ (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2566)

นโยบายและแผนความมั่นคงที่ 1 มุ่งสร้างสังคมไทยที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบ เคารพความหลากหลาย และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ควบคู่กับการธำรงรักษาสถาบันหลักของชาติ ได้แก่ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยเน้นการส่งเสริมองค์ความรู้ ความเข้าใจ และการเรียนรู้เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ผ่านสื่อและหลักสูตรที่เหมาะสม พร้อมปลูกฝังการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพความแตกต่างของศาสนา ความเชื่อ และผู้ที่ไม่มีศาสนา บนพื้นฐานสิทธิมนุษยชนอย่างเท่าเทียม

นโยบายและแผนความมั่นคงที่ 2 มุ่งคุ้มครองอำนาจอธิปไตยและผลประโยชน์ของประเทศในทุกมิติ ทั้งทางบก ทางทะเล และทางอากาศ ควบคู่กับการยกระดับศักยภาพด้านการป้องกันประเทศ โดยพัฒนาขีดความสามารถเชิงยุทธศาสตร์ของกองทัพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้มีความทันสมัยและพร้อมรับมือภัยคุกคามรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะด้านไซเบอร์และอวกาศในอนาคต

นโยบายและแผนความมั่นคงที่ 3 เน้นการพัฒนาพื้นที่ชายแดนให้มีความมั่นคง ปลอดภัย และเอื้อต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน สามารถรับมือภัยคุกคามได้อย่างรอบด้าน พร้อมส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างสมดุล รวมทั้งเสริมสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งด้านความมั่นคง การแก้ไขปัญหาการค้า และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจร่วมกัน โดยยกระดับจุดผ่านแดน การค้าชายแดน และการบริหารจัดการเขตแดนอย่างสอดคล้องกับผลประโยชน์แห่งชาติและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

นโยบายและแผนความมั่นคงที่ 4 มุ่งเสริมสร้างความมั่นคงทางทะเลในลักษณะบูรณาการ เพื่อป้องกันและจัดการภัยคุกคามทางทะเลอย่างต่อเนื่อง ผ่านความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ควบคู่กับการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างสมดุลและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงิน เช่น การท่องเที่ยว การประมง การขนส่งทางทะเล และพลังงาน พร้อมทั้งพัฒนาองค์ความรู้และสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของทะเล

นโยบายและแผนความมั่นคงที่ 5 มุ่งลดระดับความรุนแรงและความสูญเสียในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ เสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน สร้างความเข้มแข็งของชุมชน และขับเคลื่อนกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขบนพื้นฐานความจริงใจ ความสมัครใจ และการให้เกียรติ เพื่อคลี่คลายความขัดแย้งด้วยสันติวิธี พร้อมพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา และการบริหารภาครัฐ

นโยบายและแผนความมั่นคงที่ 6 เน้นการจัดการปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองและการย้ายถิ่นที่ไม่เป็นไปตามระบบ โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างความมั่นคงของรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และหลักสิทธิมนุษยชน ครอบคลุมกลุ่มผู้ที่มีปัญหาสถานะ แรงงานต่างด้าว และกลุ่มเปราะบาง ผ่านการพัฒนาฐานข้อมูล การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประเทศต้นทาง

นโยบายและแผนความมั่นคงที่ 7 มุ่งยกระดับขีดความสามารถของประเทศไทยในการต่อต้านการค้ำมนุษย์ให้เห็นผลชัดเจนและเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ โดยเร่งรัดการดำเนินคดีอย่างเป็นระบบ บูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขปัญหาแรงงานบังคับและการแสวงหาประโยชน์จากแรงงานทั้งชาวไทยและต่างชาติ พร้อมพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการบังคับใช้กฎหมายอย่างรอบด้าน

นโยบายและแผนความมั่นคงที่ 8 มุ่งป้องกันประชาชนทุกกลุ่มจากการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ควบคู่กับการสกัดกั้นและปราบปรามเครือข่ายค้ายาเสพติด และการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพให้กลับคืนสู่สังคมอย่างมีศักดิ์ศรี โดยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน เพิ่มความร่วมมือระหว่างประเทศ พัฒนาเทคโนโลยีและฐานข้อมูลเพื่อเฝ้าระวังการค้ายาเสพติดผ่านสื่อออนไลน์ และสร้างโอกาสชีวิตใหม่แก่ผู้ผ่านการบำบัดโดยไม่เลือกปฏิบัติ

นโยบายและแผนความมั่นคงที่ 9 เน้นการพัฒนาระบบบริหารจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ทั้งจากธรรมชาติและกิจกรรมของมนุษย์ ให้สามารถรับมือได้อย่างทันที่และยั่งยืน โดยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน พร้อมยกระดับมาตรฐานการจัดการภาวะฉุกเฉินให้สอดคล้อง หลักสากล และพัฒนาระบบช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้รวดเร็ว ท้วถึง และเป็นธรรม รวมถึงส่งเสริมความร่วมมือ ด้านมนุษยธรรมในระดับนานาชาติ

นโยบายและแผนความมั่นคงที่ 10 มุ่งเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ และ ลดอาชญากรรมดิจิทัล โดยพัฒนามาตรฐานความปลอดภัยไซเบอร์ให้ทัดเทียมนานาชาติ เสริมความสามารถ ในการรับมือเหตุการณ์ที่กระทบต่อโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศสำคัญ ตลอดจนพัฒนากลไก มาตรการ และกระบวนการสืบสวนสอบสวนคดีไซเบอร์ให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูง

นโยบายและแผนความมั่นคงที่ 11 มุ่งเสริมสร้างความพร้อมของประเทศในการป้องกัน รับมือ และ ฟื้นฟูจากภัยก่อการร้าย โดยพัฒนาระบบข่าวกรองและการแลกเปลี่ยนข้อมูลทั้งในและต่างประเทศ ปกป้อง พื้นที่และโครงสร้างพื้นฐานที่มีความเสี่ยง พร้อมสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน เอกชน ชุมชน สถาบันศาสนา และสถานศึกษา รวมถึงพัฒนาระบบแจ้งเตือนและการสื่อสารในภาวะวิกฤติอย่างมี ประสิทธิภาพ

นโยบายและแผนความมั่นคงที่ 12 มุ่งรักษาสมดุลความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อเสริมสร้าง ความมั่นคงของชาติ โดยยึดผลประโยชน์แห่งชาติเป็นศูนย์กลาง เสริมบทบาทของไทยในประชาคมการเมือง และความมั่นคงอาเซียน ดูแลความร่วมมือในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง และรักษาความสัมพันธ์อันดีกับประเทศ เพื่อนบ้าน พร้อมประเมินท่าทีต่อมหาอำนาจอย่างรอบคอบ เพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงเชิงยุทธศาสตร์ และผลักดันความร่วมมือแก้ไขภัยคุกคามระดับภูมิภาค

นโยบายและแผนความมั่นคงที่ 13 เน้นการเตรียมความพร้อมรับมือภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุข และโรคอุบัติใหม่ โดยเสริมสร้างศักยภาพการบริหารจัดการวิกฤติ การพัฒนานวัตกรรมทางการแพทย์ และ การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านแผนปฏิบัติการ การฝึกซ้อมร่วมจากทุกภาคส่วน และการสร้าง ความมั่นคงด้านยาและเวชภัณฑ์ให้สามารถผลิตและจัดหาได้ครบตลอดห่วงโซ่อุปทาน

สรุปได้ว่า ความมั่นคงของชาติในปัจจุบันครอบคลุมทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและ คุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมุ่งรักษาเอกราช อธิปไตย สถาบันหลักของชาติ และความปลอดภัยของ ประชาชน การสร้างความมั่นคงจึงจำเป็นต้องอาศัยการบริหารประเทศที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสามารถ รับมือกับภัยคุกคามได้อย่างรอบด้าน ดังนั้นการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้าง ความมั่นคงของชาติ เพราะช่วยให้การบริหารงานภาครัฐเป็นไปตามหลักนิติธรรม มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่น ความสามัคคี และเสถียรภาพของสังคม อีกทั้ง ยังช่วยเพิ่มศักยภาพของรัฐในการป้องกันและรับมือกับภัยคุกคามในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

แนวทางส่งเสริมธรรมาภิบาลเพื่อความมั่นคงของชาติ

1. เสริมบทบาทฝ่ายตรวจสอบและองค์กรอิสระ

การส่งเสริมธรรมาภิบาลเพื่อความมั่นคงของชาติจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับบทบาทของฝ่าย ตรวจสอบและองค์กรอิสระ เนื่องจากกลไกเหล่านี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่วงดุลอำนาจรัฐ และลดความ เสี่ยงจากการใช้อำนาจโดยมิชอบ ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2536) เห็นว่า การตรวจสอบอำนาจรัฐอย่างเป็นอิสระ เป็นหัวใจของการปกครองที่ดี เพราะช่วยสร้างความชอบธรรมและความไว้วางใจจากประชาชน อันเป็นพื้นฐาน

ของความมั่นคงทางการเมืองและสังคม นอกจากนั้น องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญมีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ และทำให้การใช้อำนาจของรัฐอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายและหลักนิติธรรม ซึ่งช่วยลดความขัดแย้งและเสริมเสถียรภาพของประเทศ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2542)

2. พัฒนากฎหมายและมาตรฐานธรรมาภิบาลให้เข้มแข็ง

กฎหมายและมาตรฐานธรรมาภิบาลที่ดีต้องไม่มุ่งเพียงการควบคุม แต่ต้องเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดกติกาของสังคม เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของและความยอมรับร่วมกัน อันจะนำไปสู่ความมั่นคงของสังคมจากฐานราก (ประเวศ วะสี, 2560) นอกจากนั้นการยกระดับมาตรฐานธรรมาภิบาลให้เข้มแข็ง โดยเฉพาะในหน่วยงานรัฐและหน่วยงานด้านความมั่นคงช่วยเพิ่มความโปร่งใส ลดการทุจริต และเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อรัฐ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของความมั่นคงในระบอบประชาธิปไตย (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554)

3. ส่งเสริมการศึกษาและสร้างจิตสำนึกประชาชน

การส่งเสริมการศึกษาและการสร้างจิตสำนึกของประชาชนเป็นกลไกพื้นฐานในการเสริมสร้างธรรมาภิบาลและความมั่นคงของชาติ เนื่องจากประชาชนที่มีความรู้ ความเข้าใจในสิทธิ หน้าที่ และหลักการปกครองที่ดีจะสามารถมีส่วนร่วมในการกำกับตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้อย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2536) เห็นว่า การพัฒนาประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลไม่อาจเกิดขึ้นได้ หากประชาชนขาดความรู้ทางการเมืองและจิตสำนึกสาธารณะ เพราะจะทำให้การใช้อำนาจของรัฐขาดการถ่วงดุลอย่างแท้จริง และการศึกษาเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเป็นหัวใจของการสร้าง “สังคมเข้มแข็ง” ซึ่งเป็นฐานรากสำคัญของความมั่นคงของชาติ เมื่อประชาชนมีคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม จะช่วยลดความขัดแย้งและปัญหาสังคมที่อาจพัฒนาเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคง (ประเวศ วะสี, 2560)

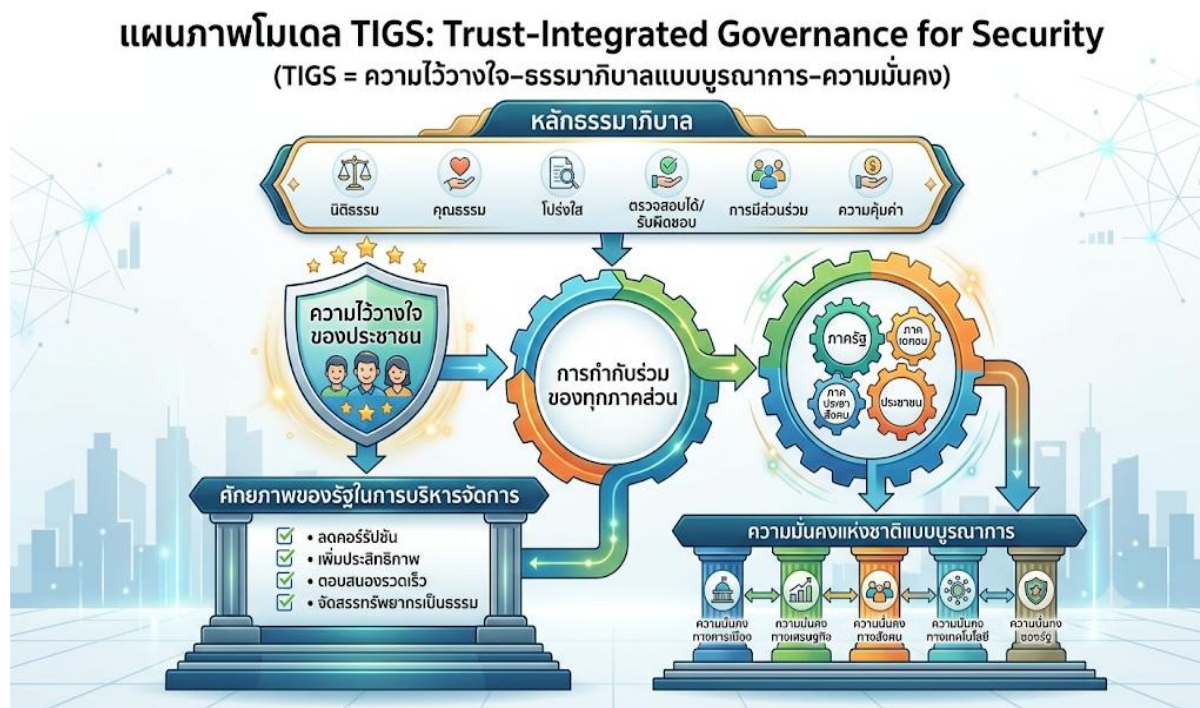
4. ใช้เทคโนโลยีและดิจิทัลเพื่อเพิ่มความโปร่งใส

ความโปร่งใสของรัฐต้องตั้งอยู่บนฐานของสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเปิดเผยข้อมูลของรัฐ จะช่วยให้การใช้อำนาจรัฐอยู่ภายใต้การตรวจสอบของสาธารณะซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการลดความขัดแย้งและเสริมความมั่นคงของระบอบการปกครอง (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2553) สอดคล้องกัน ระบบสารสนเทศของภาครัฐเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างหลักนิติธรรม หากรัฐใช้เทคโนโลยีเพื่อจัดเก็บและเปิดเผยข้อมูลอย่างเป็นระบบ จะช่วยลดการเลือกปฏิบัติ เพิ่มความเสมอภาค และสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อรัฐ อันเป็นเงื่อนไขสำคัญของความมั่นคง (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2547)

สรุปได้ว่า การเสริมสร้างธรรมาภิบาลเพื่อความมั่นคงของชาติควรให้ความสำคัญกับการเพิ่มบทบาทของฝ่ายตรวจสอบและองค์กรอิสระ เพื่อถ่วงดุลอำนาจรัฐ สร้างความโปร่งใส และรักษาหลักนิติธรรม ควรพัฒนามาตรฐานธรรมาภิบาลให้เข้มแข็ง พร้อมเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อลดการทุจริตและเสริมความเชื่อมั่นต่อภาครัฐ การส่งเสริมการศึกษาและสร้างจิตสำนึกสาธารณะจะช่วยให้ประชาชนมีความรู้ เข้าใจสิทธิหน้าที่ และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐจะช่วยเพิ่มความโปร่งใส ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 TIGS Model : ความไว้วางใจ ธรรมาภิบาลแบบบูรณาการความมั่นคง
(Trust-Integrated Governance for Security)
ที่มา: รุติพรรณ ชนันทน์ตวณิช

จากภาพองค์ความรู้สามารถอธิบายได้ดังนี้ 1. ปัจจัยต้นน้ำ (Governance Inputs) คือ ธรรมาภิบาล ประกอบด้วยหลักสำคัญ ได้แก่ นิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมของประชาชน และความคุ้มค่า องค์ประกอบเหล่านี้เป็นทุนเชิงสถาบัน (Institutional Capital) ที่ทำให้การใช้อำนาจอรัฐมีความชอบธรรม 2. กลไกเชื่อมโยง (Governance Mechanism) เมื่อรัฐดำเนินงานภายใต้ธรรมาภิบาลจะเกิด ความไว้วางใจ (Trust) ความชอบธรรม (Legitimacy) ความร่วมมือ (Collaboration) ซึ่งถือเป็นกลไกเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับประชาชน จุดนี้เป็นองค์ประกอบที่บทความเดิมกล่าวถึงแยกส่วน แต่สามารถสังเคราะห์ใหม่ว่า ความไว้วางใจคือทุนทางสังคมที่เปลี่ยนธรรมาภิบาลให้กลายเป็นความมั่นคง และ 3. ผลลัพธ์ระดับองค์กร (Organizational Outcomes) เมื่อเกิดความไว้วางใจจะทำให้รัฐจะมีศักยภาพเพิ่มขึ้น ได้แก่ ลดการทุจริต เพิ่มประสิทธิภาพ ตอบสนองวิกฤติได้รวดเร็ว ใช้ทรัพยากรคุ้มค่า บริหารความเสี่ยงได้ดี กล่าวคือ ธรรมาภิบาลไม่ได้สร้างความมั่นคงโดยตรง แต่สร้างขีดความสามารถของรัฐ (State Capacity)

สรุป

ธรรมาภิบาลนับเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารงานภาครัฐที่มีทั้งประสิทธิภาพและความชอบธรรม เนื่องจากเป็นกรอบแนวคิดที่กำหนดให้การใช้อำนาจอรัฐต้องตั้งอยู่บนหลักกฎหมาย คุณธรรม และความรับผิดชอบต่อสาธารณะ การปกครองที่ยึดหลักนิติธรรมและคุณธรรมจะช่วยลดการใช้อำนาจโดยพลการ

ลดความเหลื่อมล้ำ และคลี่คลายความขัดแย้งในสังคมด้วยสันติวิธี อันเป็นเงื่อนไขสำคัญของความมั่นคงในระยะยาว

ความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ของภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการสร้างความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน เมื่อประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร รับรู้การตัดสินใจ และตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้อย่างเป็นธรรม จะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นต่อระบบการปกครอง ความไว้วางใจดังกล่าวส่งผลให้สังคมเกิดความเป็นปึกแผ่น ลดแนวโน้มของความขัดแย้ง และเสริมสร้างเสถียรภาพของชาติ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย การติดตามตรวจสอบ และการแก้ไขปัญหาสาธารณะ ยังช่วยเสริมพลังให้รัฐสามารถป้องกันและรับมือกับภัยคุกคามในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งภัยด้านความมั่นคงแบบดั้งเดิมและภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี

ในมิติทางการเมือง ธรรมชาติของระบอบประชาธิปไตย ด้วยการทำให้กระบวนการใช้อำนาจรัฐเป็นไปอย่างชอบธรรม ตรวจสอบได้ และได้รับการยอมรับจากประชาชน ขณะที่ธรรมชาติด้านเศรษฐกิจช่วยลดความเปราะบางของระบบเศรษฐกิจ เพิ่มความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากร และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นฐานสำคัญของความมั่นคงของชาติ

ส่วนธรรมชาติด้านราชการมีบทบาทในการลดการทุจริตคอร์รัปชัน เพิ่มประสิทธิภาพและความคล่องตัวในการบริหารงานภาครัฐ ทำให้รัฐสามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนได้อย่างทันทั่วถึง เมื่อรัฐบริหารทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิผล จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการรับมือกับวิกฤติและสถานการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ

ความมั่นคงของชาติในบริบทปัจจุบันจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงมิติด้านการทหารเท่านั้น แต่ครอบคลุมมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างบูรณาการ หลักธรรมาภิบาลมีส่วนสนับสนุนการรักษาเอกราชอธิปไตย และบูรณาภาพแห่งดินแดน ควบคู่ไปกับการคุ้มครองความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตของประชาชน

ท้ายที่สุด ธรรมชาติยังเอื้อต่อการดำเนินนโยบายความมั่นคงแห่งชาติอย่างบูรณาการ โดยเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ทำให้การแก้ไขปัญหาความมั่นคงเป็นไปอย่างรอบด้าน มีความยั่งยืน และสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- เจษฎา มีบุญลือ. (2553). ความมั่นคงแห่งชาติ: การสร้างชาติไทยให้ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2536). ปัญหาการพัฒนาทางการเมืองไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขและเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2541). เพลิน. กรุงเทพฯ: บริษัท พี. เพรส.
- บรรศักดิ์ อวรรณโณ. (2542). การสร้างธรรมาภิบาล (Good Governance) ในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580). (2561, 13 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอน 82 ก. หน้า 1–74.
- ประมวล รุจนเสรี. (2542). การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- ประเวศ วะสี. (2560). ยุทธศาสตร์สังคมเข้มแข็ง (ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดิน). นนทบุรี: ศูนย์สนับสนุนยุทธศาสตร์สังคมเข้มแข็ง สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.

- ปัญญา ฉายะจินดาวงศ์ และรัชณี ภู่อะกุล. (2544). ธรรมาภิบาล (Good Governance) กับสังคมไทย. วารสารนักบริหาร, 28-32.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). พุทธวิธีบริหาร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล). (2552). หลักธรรมาภิบาลและประมุขศิลป์: คุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี (พิมพ์ครั้งที่ 6). ราชบุรี: มูลนิธิพุทธทาวนาวิชชาธรรมกาย.
- พระราชบัญญัติสภาพความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2559. (2559, 26 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 133 ตอน 85 ก. หน้า 1-12.
- วรเจตน์ ภาคิรัตน์. (2553). ผลผูกพันของสิทธิทางรัฐธรรมนูญ (Binding Force the Constitutional Right). กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรธา มงคลสืบสกุล. (2568). ธรรมาภิบาลกับการสร้างความรับผิดชอบทางสังคม: บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของภาครัฐ. วารสารวิชาการ ป.ป.ช., 18(1), 66-81.
- สถาบันราชประชาสมาสัย. (2549). ธรรมาภิบาลบันดาลสุข. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2547). กฎหมายการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2543). การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance): รายงานประจำปี 2541-2543. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ. (2566). นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ.
- เอกชัย ศรีวิลาศ. (ม.ป.ป.). ธรรมาภิบาลความมั่นคง. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2569 จาก <https://sscthailand.org/assets/mobileapp/studybook/2204.1.pdf>.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2554). การเมืองภาคพลเมือง (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.